

Værfts - Magazinet

Nr. 2

Juli 2025

24. årgang

Fredriksoern Værfts Venner

Innhold

Forside:

- H.M. Kongens garde
Foto: Mathias Bergseth
- 3** Lederen har ordet
- 4** Luftforsvarets forvaltningsskole
- 9** Barakke nr. 10 - fra garnisons-
sykehus til ferieleiligheter
- 12** Besøk av Hans Majestet
Kongens garde
- 15** NASAMS – filmopptak på
Fredriksvern verft
- 16** 8. mai 2025 - markering
- 18** Portrettet – Daniel Wilhelm
Sandanger
- 21** En trist – og en rørende historie
- 22** Den siste kommandant i marine-
tiden flytter ut
- 23** Nytt vann og avløpssystem på
verftet
- 24** Citadellet sett fra verftet
Foto: Per Inge Olsen

Fredriksvern Værfts Venner

Stiftet 31. januar 2002

Foreningen skal arbeide for å bevare og forskjønne Fredriksvern verft med Stav-
ern fort og blokkhusene samt formidle
kunnskap om disse kulturminners betyd-
ning. Videre skal foreningen bidra til at
Fredriksvern verft skal være en arena for
kulturaktiviteter tilpasset bygningene og
området historie og særpreg.
Medlemskap i foreningen er åpent for alle.

Kontakt/Informasjon

Postadresse:

Fredriksvern Værfts Venner, postboks 161,
3291 Stavern

E-post:

fvvstavern@hotmail.com

Hjemmeside:

www.fvv.stavern.no

Facebook:

Fredriksvern Værfts Venner

Åpningstider i sommer

I sommer holder Galeimuseet og Luft-
forsvarsutstillingen i Kadettbrakka åpent
onsdager, lørdager og søndager mellom
kl. 1200 -1600. Siste åpningsdag er 10.
august. Venneforeningens kontor i Ka-
dettbrakka som vanligvis er åpent hver
mandag er stengt i samme tidsrom.

Jubileumstilbud på bøker

I forbindelse med at Fredriksvern verft er
275 år i 2025 selger vi 3 bøker som om-
handler verftets historie til sterkt reduserte
priser. **Pris pr bok er nå kr 150.-**
Hvilke bøker det gjelder- se vår hjemme-
side. Bestilling til vår e-postadresse.
fvvstavern@hotmail.com

Redaksjonen

Redaktør: Per Inge Olsen

per.inge.olsen@lf-nett.no

M: 93266620

Redaksjonsmedarbeider

Erling Halvorsen

erling.halvorsen1@sf-nett.no

M: 93092360

Medarbeidere dette nummer:

Dyveke Bast, Kjell Bugge, Arne Hustvedt
og Mathias Bergseth

Våre bedriftsmedlemmer - støtter du dem støtter du oss

Utrykningspolitiet UP - Politihøgskolen
Justissektorens kurs- og øvingscenter

Fredriksvern Motorverksted As

Lederen har ordet

Kjære medlemmer!

Våren er over og en travel sommer står for døren. At verftet har 275 års-jubileum vil også markeres i løpet av sommeren. Først ut er Hans Majestet Kongens garde som aldri skuffer når deres drilltropp viser sine ferdigheter. Sammen med arrangementet «Hele Norge Bader» umiddelbart etter drilloppvisningen må det bli en drømmedag på verftet. Med godt vær blir det mange besøkende, noe vi håper det blir gjennom hele sommeren. Nok et år har vi klart å få vakter til å museenes når de er åpne.

All ære til alle de frivillige i foreningen som trår til når det er behov. Også arrangementet med Gardens drilltropp og senere konsert med Marinemusikken krever at noen stiller opp. Og som jeg ofte gjør oppmerksom på: Flagget heises og fires hver dag gjennom hele året på verftet. Som leder er jeg svært takknemlig for velvilligheten til de medlemmene som alltid stiller opp.

Nok en gang vil jeg kommentere arrangementet i Minnehallen 8. mai. I år var det direktøren i Rederiforbundet, Knut Arild Hareide som

la ned krans der. Det er en synliggjøring av at Minnehallen er et nasjonalt minnesmerke som fortjener all den oppmerksomheten det fortjener. Vi i FVV bistår Sjømannshjemmet i Stavern (som har forvaltningsansvaret for Minnehallen) med arrangementet, og er glad for å kunne bistå.

I år var det mange fra Brunla ungdomsskole som deltok i hallen og seks representanter fra skolen var med på den påfølgende lunsjen i Kommandantboligen. Det er flott at så mange unge er med på markeringen og kanskje blir inspirert til å interessere seg for den historien som hallen representerer. Nok en gang takk til Marinemusikken som både holdt konsert i Sjømannshjemmet og bisto ved markeringen i Minnehallen og kransnedleggelse ved minsteinen over falne fra Luftvernregimentet ved Kommandantboligen.

Da har vi lagt bak oss en varm mai og juni, riktignok med endel vind, men kan vel si at sommeren er godt i gang. For oss i foreningen går vi inn i den mest travle tiden av året, men også den tiden av året hvor vi kan får rikelig anledning til å formidle verftets historie som jo er en kjerneaktivitet for foreningen.

Jeg ønsker dere alle en fin sommer!

Vennlig hilsen
Trygve Bruun
Leder FVV

Medlemskontingent for 2025

I forrige nummer av Værfts-Magazinet oppfordret vi medlemmene våre til å innbetale kontingenten innen 1. mai. Det viser seg imidlertid at mange ikke har fått med seg denne informasjonen. Skulle du ha glemt å betale kontingenten – vennligst gjør dette så raskt som mulig.

Kr 250.- innbetales til konto nr. 2551.01.30955 eller VIPPS 586523.

Ved bruk av VIPPS vennligst skriv «Medlemskontingent»

Luftforsvarets Forvaltningsskole

Tekst: Erling Halvorsen | Foto: FVVs fotoarkiv

Etablering av skolen

Luftforsvarets forvaltningsskole ble opprettet 1. juni 1985. Den offisielle åpningen skjedde 3. juni. Da hadde den nye krigsskoleutdanningen med Luftkrigsskole I og II, en 2+2 års utdanning, eksistert i ett år. De første kadettene på den nye ordningen var delt i to der en halvpart gikk i Trondheim mens den andre halvpart gikk i Stavern. Plassmangel i Trondheim var årsaken. Innstillingen fra utvalget nedsatt 11. mai 1984 til den nye forvaltningsutdanningen var da levert av utvalgets leder, oberstløytnant Magne Normann Olsen. Innstillingen ble godkjent og ny ordning ble iverksatt samme år.

De første instruktører og skolesjef ved Luftforsvarets forvaltningsskole i 1985. Fra venstre: fenrik Brustad, fenrik D. Vevatne, løytnant T. Nesse, kaptein S.J. Andersen, skolens sjef oberstløytnant M. N. Olsen, fenrik Rosenkilde, major H. Hauger, kaptein P. M. Andersen. Bildet er tatt foran Kadettbrakkva hvor skolen hadde sine kontorer og klasserom fram til 1990.

Dette bilde ble tatt under den offisielle åpningen av Luftforsvarets forvaltnings-skole den 3. juni 1985.

Her sees oberstløytnant Magne Normann Olsen, skolens første sjef, oberst Carl A. Bjurstedt fra Luftforsvarsstaben og sjef for skolesentret oberst Johan Aronsen.

Forvaltningsutdanningen – et historisk tilbakeblikk

Som mange av våre lesere vet har utdanningen i Forsvaret stadig vært under endring, da som et resultat av endrede strukturer og utfordringer i Forsvaret. Slik har det også vært for forvaltningsutdanningen i Luftforsvaret.

Den startet med Flyvåpenets administrasjonskurser som ble opprettet på Fornebu i 1952. I første omgang var det sersjantbefalet som kom fra operative stillinger og ble satt til administrative jobber som fikk kursingen. Etter hvert ble det også behov for offisersutdanning, og fra 1955 ble Flyvåpenets administrasjonsskole/offiserslinjen opprettet. Ut fra fagplaner av 1953 kan en lese at personeltjeneste, kontortjeneste, pengeadministrasjon og forsyningstjeneste var de fagene som hadde størst vektall ved eksamen. I tillegg kom militært forhold som det da het. Det var videre en del fag som ikke var eksamensfag som krigshistorie, luftkrig, etterretning og sikkerhetstjeneste, stats- og kommuneforvaltning i tillegg til noen praktiske ferdigheter.

I 1959 fikk vi en ny befalsordning hvor utdanning av befal ble mer vektlagt og det ble stilt høyere krav til kvalifikasjoner. I 1960 ble Luftforsvarets befals- og administrasjonsskole (LBAS) opprettet i Stavern. Fra nå av skulle forvaltningsutdanning på befalsskolenivå og offisersnivå foregå her. Offiserslinjen på Fornebu fikk først et midlertidig tilhold på Lutvatn før den kom til Stavern i 1961. Den nyoppførte «Befalsforlegning 1», vis a vis befalsmessene, som nå kalles «Korvetten», ble tatt i bruk i 1962 og etter datidens krav skapte denne meget gode forhold for elevene. I Kadettbrakka var det plass til både instruktørene og klasserom for de rundt 25-30 elevene pr årskull. Fagkretsen var omtrent lik den som hadde vært ved oppstarten på Fornebu og lengden på utdanningen var ca. 10 måneder. Nå var det blitt et krav om gjennomført og bestått offisersutdanning for å få fast tilsetning i Forsvaret.

I 1973 fikk man en ny utdanningsordning og «Luftforsvarets offisersskole» ble etablert som erstatning for LBAS/offiserslinjen og offiserskurs for flygere og navigatører. Denne skolen ble linjedelt med Flygerlinje – Luftvernlinje – Operasjonslinje – Materiellforvaltningslinje og Administrasjonslinje. Alle linjene hadde 7 måneders lik videregående befalsopplæring og deretter fagutdanning av varierende lengde, avhengig av faglinje.

Bakgrunn for opprettelsen av Luftforsvarets forvaltnings-skole

Foranledningen til innstillingen om ny forvaltningsutdanning (nevnt tidligere) var bl.a. utviklingen av databaserte kontorstøtteverktøyer. En bedre forvaltning og styring av de totale ressursene tvang seg frem. Nå var tiden inne til å forlate store datasystemer og ta i bruk personlige computere. Det ble mer og mer viktig og holde seg innenfor de tildelte ressursene og bud-

sjettoverskridelser ble påtalt og kunne få uheldige følger for de budsjettansvarlige. Med andre ord så ble det større og større fokus på forvaltningen av både personell, økonomi og materiell. Luftforsvaret hadde tidligere hatt 1-2 studieplasser ved Sjøkrigsskolens intendanturlinje og det var også gitt studietilbud ved enkelte høyskoler innen administrasjon og forvaltning, og på den måten kvalifiserte man personellet for høyere forvaltningsstillinger. Denne ordningen opphørte da forvaltningsskolen ble etablert. Det som nå skulle opprettes var en skole med høyskolestatus på lik linje med andre høyskoler i samfunnet, men med fokus på forvaltningstjenesten i Forsvaret. Forvaltningstjenesten ble like viktig som den operative aktiviteten og fikk på en måte høyere status. Det var derfor Forsvarssjefen nedsatte utvalget av mai 1984, der det blant annet het at: *«satsing på etter- og videreutdanning av forvaltningspersonell vil bidra til å forbedre forsvarsevnen ved at resursene blir forvaltet på beste måte»*. Som nevnt tidligere var utredningen ledet av oblt Magne Normann Olsen som også ble Forvaltningsskolens første sjef.

Skolens organisering/utdanningen

Skolen ble organisert i en materiellinje, en administrasjonslinje, en EDB- og prosjektavdeling og en kurs – og sekretariatavdeling. Skolen var da ment hovedsakelig for forvaltningsbransjen, men den skulle også skolere personell fra andre bransjer og forsvarsgrener. Det ble også lagt vekt på prosjektledelse, saksbehandling, forhandlingsteknikk osv. Her et utdrag av fagplan for forvaltningslinjen på Luftkrigsskole (LKSK) 1:

	Admlinje	Matrlinje
Bedrifts og samfunnsøkonomi	200	200
Informasjons og datateknologi	160	160
Økonomistyring	160	
Ressursplanlegging		160
Rettslære	120	120
Logistikk	100	240
Personellforvaltning	80	60
Krigsforvaltning	110	110

Fra 1985 til sommeren 1988 fikk Materiellinjen sin utdannig ved Luftforsvarets tekniske skolesenter på Kjevik. Dette skyldtes i hovedsak manglende forlegningskapasitet i Stavern. Det som var hovedfokuset på materiellinjen var – grunnleggende logistikk, herav militære bestemmelser, - innkjøp – lagerstyring- transport – materiell og produksjonsstyring -

logistikkledelse og samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner innenfor de nevnte tema. Legg merke til timefordelingen der faget krigsforvaltning var gitt forholdvis stor plass i utdanningen. Her ble det undervist i bestemmelser angående beredskap, mobilisering og krig. Som et ledd i undervisningen inngikk en praktisk øvelse ute ved en flystasjon hvor elevene gikk igjennom stasjonens planverk og ga tilbakemelding om eventuelle feil eller mangler. En vinn/vinn situasjon for begge parter. Etter hvert som det ble stilt større krav til forvaltningstjenesten i Forsvaret måtte også utdanningen tilpasses og elevene kvalifiseres for de nye oppgavene som det stadig ble mer av. Her vises til arbeidsmiljøloven, nye arbeidstidsbestemmelser for befal og sivile, samt større krav fra arbeidstakerorganisasjonene om medvirkning i beslutningsprosesser. Det var ikke bare forvaltningspersonellet som skulle skoleres. Like viktig var det kvalifisere sjefer på ulike nivå innenfor disse temaene. Forsvaret ble også stilt ovenfor store prosjektoppgaver og utdanning i prosjektarbeid/ledelse samt økonomi og materiellstyring ble viktig. Forvaltningsskolens utdanningplaner ble derfor stadig endret og utviklet for å tilfredstille disse kravene.

Forvaltningsskolen ga utdanning til personell på ulike nivåer i organisasjonen - fra vernepliktige soldater til stasjons- og skolesjefer. Gjennom opprettelsen av forvaltningsskolen fikk også sivilt personell mulighet for faglig påfyll gjennom en rekke kurser. Skolen hadde ansvar

for fagutdanningen ved befalsskolen (20 uker) og ved utskrevet befalskurs innen administrasjon (10 uker) samt krigsskolen (10 måneder). Dessuten tilleggs- og etterutdanning gjennom en rekke kurser av ulik lengde fra noen dager og opp til 8 uker.

Eksempelvis sjefskurs i forvaltning (2 uker), forvaltningskurs for skvadrons-/batterisjefer (4 uker), saksbehandlerkurs for sivile (6 måneder), logistikkledelse (2 uker).

Instruktørstaben 1991

Første rekke fra venstre

Per Arne Lislien, Knut Andersen, Jan Petter Halvorsen, Henrik Lima (skolesjef), Runar Sjøblom, Tom Strand, Øyvind Løkken.

I midten:

Kari Korsdal, Bjørg Akre.

Bak fra venstre:

Per Kåre Ustad, Heidi Hovdal, Hans Einar Nielsen, Erik Holth, Dag Vevatne, Leif Bratbakk, Steinar Nilsen, Harald Edvard Vigebo, Bård A. Rolfseng, Tore Fjeldskår, Lysberg, Tom Henning Ruud, ukjent.

Veien mot nedleggelse

Opprettelsen av forvaltningsskolen førte til økt fokus på forvaltningsbransjen. Bransjen hadde lenge ønsket et eget faginspektorat på lik linje med de operative inspektoratene. På midten av 1980-tallet ble «Luftforsvarets forvaltningsråd» opprettet som et rådgivende organ i forvaltningssaker for Luftforsvarets ledelse. Sjef forvaltningsskolen var medlem av rådet. Rådet ble i 1996 erstattet av «Kompetansesenter forvaltning», i Stavern.

Siden oppstarten av forvaltningsskolen hadde den hatt ansvar for opplæring og etterutdanning av kontorstøtteverktøyene i forsvarsgrenen. Det ble etter hvert ganske omfattende arbeid og etter at nye personell- og organisasjonssystemer ble innført ble det opprettet et kompetanse-

senter for disse systemene, også dette i Stavern. Her var oppdraget å utvikle et felles organisasjons- og personellsystem for hele Forsvaret. Dette ble tatt i bruk på slutten av 2001. En skulle nå tro at forvaltningsutdanningen og bransjen som sådan hadde fått sin rettmessige plass i Luftforsvarets organisasjon. Men dengang ei. Budsjettene ble strammere og forslaget om en felles forvaltningsutdanning for Forsvaret dukket opp igjen.

I Forsvarsstudien av 2000 ble det anbefalt å opprette en felles forvaltningsutdanning for hele Forsvaret, lagt til Forsvarets skolesenter ved Akershus festning. Dette ble også resultatet og ledelsen ved FFS (Forsvarets Forvaltningsskole) ble på Akershus mens kurs og etterutdanning ble etablert i Halden. Driftsstøtten for personell- og organisasjonssystemen ble ivaretatt av FFS og Luftforsvarets forvaltningsskole gikk over i historien. Det bemerkelsesverdige i denne sammenheng var at Sjøforsvaret beholdt sin forvaltningsutdanning ved Sjøkrigsskolen på Håkonsvern.

Sjefskurs i forvaltning i 1988.

Bak fra venstre:

Oblt Sneisen, Oblt Stamnes, Oblt Sandli, Oblt Gulseth, Oblt Hagen, Oblt Husebø, Oblt Halvorsen, Oblt Fjæreide, Oblt Klette, Oblt Brenna.

Foran fra venstre:

Overingeniør Ree-Lindstad, Ob 2 Hernes, Oblt M.N. Olsen, Genmaj Svang-Rasmussen, Ob 1 Eidem, Ob 1 Omdal

Sjefer ved Luftforsvarets forvaltningsskole

Oberstløytnant Magne Normann Olsen	1985 - 1990
Oberstløytnant Henrik Lima	1990 - 1994
Oberstløytnant Per Magne Andersen	1994 - 1999
Oberstløytnant Helge Inge Måseidvåg	1999 - 2001
Oberstløytnant Bjørn Frostelid	2001 - 2002

Kilder: Luftforsvarets Skolesenter Stavern v/Hans Støvern, Østlands-Posten, St..prper

Barakke nr. 10 – fra garnisonssykehus til ferieleiligheter

Tekst: Dyveke Bast | Foto: Solveig Bøvres familiealbum

Garnisonssykehusets fasade i 1953. Begge de opprinnelige dørene ut mot gaten er fremdeles på plass. Parkslirekne vokser ved inngangen.

Barakke 10, Garnisonssykehuset i Stavern, ble fredet i 2009 etter initiativ fra Fortidssminneforeningen i Vestfold og Medisinsk historisk museum. De uttalte blant annet «at de bevarte interiørene i garnisonssykehusets annen etasje ikke bare er unike som eneste bevarte av sitt slag i Norge, men også som særdeles avansert sykehusplanløsning fra 1700-årene. Vi kjenner ikke til andre slike isolatløsninger før siste halvdel av 1800-tallet.»

Det var på høy tid for sykehuset er rammen om en lang og særegen sosial historie. Kommandant Friedrich Grodtschilling sto for opprettelsen av Fredriksverns første sykehus 1787. Det var plass for opptil til 5-6 pasienter på hvert av de adskilte 16 sykerommene, som hadde hvert sitt kjøkken. Men ved større smitteutbrudd ble det så fullt at folk foruten i dobbeltsengene også lå i hengekøyer spent mellom veggene. Bygningen ble avløst av et nytt stort sykehus i 1812. Uten særlige forandringer ble den tatt i bruk som boligbarakke for underoffiserer og andre ansatte fra Fredriksvern verft.

I årene etter verftets nedleggelse fremsto bygningen stadig uforandret, og noen rom ble bebodd av eldre sjøfolk. Den ble også brukt som fattighus. Det fremgår av kommunens begrunnelse for å overta bygningen i 1903. Da hadde Fredriksverns ordfører året før bedt om å få overta noen av statens eiendommer. Det var få tomter tilgjengelige for nybygg, og kommunen hadde dessuten for svak økonomi til å kjøpe. Ordføreren ba derfor Staten om at Fredriksvern kommune skulle overta Garnisonssykehuset, «som aktes som hidindtil anvendt til fattighus». Slik ble bygningen den gang bevart, som så ofte skjer, pga. dårlig økonomi.

Etter første verdenskrig kom barakke 10 igjen i søkelyset. Jarlsberg og Larviks amtstidende skriver 23. 2.1921 om en komite nedsatt for spørsmålet om et felles kommunalt gamle hjem. Staverns og Fredriksverns eldre bodde i dårlige boliger, i rom rundt om i byen. Komiteen innkalte til et åpent møte om tre alternativer; innrede barakke 10, bygge et nytt hus eller kjøpe en eksisterende bygning. Overlege Sundt bemerket at barakke 10 allerede var bebodd - med veggedyr. Alt tatt i betraktning, forsinkelser og økonomi ved eventuelt nybygg, ble det enstemmig vedtatt å bruke barakke 10 til gamle hjem med felles spisesal. Noen eldre bodde der allerede, men det var plass til i alt fjorten beboere, ti på enkeltrom mens fire måtte bo sammen to og to. Sognepresten antydte at det kunne opptas et høytidsoffer i påsken til gamle hjemmet. Det ble foretatt en grundig opprydning i barakken, veggedyrene ble utryddet, og alt ble malt.

I uthuset i bakgården var det doer og antakelig vaskemuligheter for tøy. Sanitetsforeningen med fru Hummel i spissen fikk sydd opp nytt sengetøy, så alt var i orden da de gamle flyttet inn.

I 1928 har bladet Hjemmenes vel et intervju med Inger Johanne (88) fra Fredriksvern. Hun hadde bodd på gamlehjemmet i flere år. Intervjueren Lily Aars beskriver leiligheten hennes: «*Dette er Inger Johannes rike, hendes krok av verden, hendes hjem. Hun har stue og kjøkken i anden etage i den hyggelige gule barakken. Man kommer inn gjennom det lille lysmalte kjøkkenet. – Vi gaar ind i stuen med med det sollyse vinduet mot vest. Det siste er en forbedring fra nyere tid, som Inger Johanne er meget lykkelig over, fordi det gjør værelset så meget mer lyst og venlig end det var med det ene nordlige vinduet.*» Intervjueren forteller om Inger Johannes strevsomme liv. Fra hun var ung sto hun for vask og rengjøring i husene. Da hun ble for gammel til dette, fortsatte hun med å levere brød til Kysthospitalet, og om sommeren også til «Johannes menighets feriekoloni» på nedre Grevle. Hver dag trakk hun utover med den lille vognen full av brød fra baker Sørensen. – Det gjælder jo bare at ikke forlange for meget her i livet. Og det har Inger Johanne aldrig gjort.»

Barakke 10 var et hjem for mennesker som forlangte og ble tilbudt lite. De falt utenfor i det ellers ganske velstående samfunnet.

Det oppsto forestillinger om spøkeri i den gamle barakken. I mellomkrigstiden var spiritisme på moten, og våren 1939 forteller flere av landets aviser om en bankeånd som huserte i gamlehjemsbygningen. Sarpsborg Arbeiderblad skriver 27. mars: «*Det sies at man nu vil gå i gang med å rive panelingen på det sted bankingen høres. Også fra Larvik er det nu om kvelden stor utfart av folk som vil høre poltergeistene, og de opptrer meget villig.*»

Beboere og betjening i barakke 10 sommeren 1953 foran uthuset. *Bakerste rekke fra venstre: Kokka, Solveig Alsaker, datter av bestyrerinnen, Sina og hr. Aronsen. Foran fra venstre: Helga Reiss Andersen, fru Halvorsen, ukjent beboer og fru Aronsen. Aronsens bodde i en større leilighet i annen etasje, de holdt seg for seg selv, men kom ned til måltidene i spisestuen. Helga Reiss Andersen var moren til forfatteren Gunnar Reiss Andersen. Hun bodde etter hvert sammen med sin søster. Helga var en elskelig dame; forteller Solveig, som gikk tur med henne ned til byen der hun hadde huset sitt, i nærheten av Sanitetshuset. Hun ga Solveig en del vakre kort fra 20-30-årene. Fru Reiss Andersen døde det året Solveig arbeidet på hjemmet. Sønnen Gunnar kom i begravelsen som ble holdt i Stavern.*

Barakke 10 fortsatte som gamlehjem under og etter annen verdenskrig. Den fikk etter hvert elektrisitet og innlagt vann, men det er usikkert når og hvor. Sentralvarme var planlagt i 1956, men det ble montert panelovner. Gruer, peiser, tak og gulv ble dekket med plater, og de opprinnelige vinduene var skiftet ut med koblede vinduer etter krigen. Solveig Bøvre født Alvsaker som bor på Bøvre gård, arbeidet og hadde et eget rom på gamlehjemmet i 1953. Hun

viser et par fotografier av beboere, betjening og selve bygningen og kan fortelle fra det året hun arbeidet der. Spisestuen var i første etasje, kjøkkenet var mot bakgården. Det var et bad med badekar i første etasje. Noen av gruene var fremdeles åpne. Fru Hvatum var bestyrerinne og bodde i 1 etasje inn mot gården. Hun sluttet og startet hattebutikk i Prinsens gate i Larvik. En ny bestyrerinne fra Eggedal flyttet inn med datteren sin. De 6-8 beboerne bodde på de små opprinnelige enkelttrommene pluss to større leiligheter i annen etasje. En beboer døde dette året, og det var vanskelig å bære den døde ned den bratte trappen. Slik hadde det selvsagt vært i alle sykehusets år.

I 1975 ble det bygget et nytt kommunalt sykehjem for Stavern og Brunlanes og da dette sto ferdig i oktober måned ble beboere i barakke 10 flyttet over dit. Hva skulle da skje med barakke 10? En innsender i ØP uttrykte manges ønske om riving: «*Kan det være noe å diskutere vegger opp og vegger ned om? – Nei, nå er det på tide at Stavern også begynner å fornye seg. Se hva som skjer i Larvik, der er det utvikling!*» Men ordfører Aksdal så for seg ny bruk i de gamle lokalene; for eksempel leiligheter eller bibliotek. Kari Karame, Arent Schöning, Tore Nalum og Harald Varhaug dannet en aksjonskomite mot riving, og sammen med «Venner av gamle Stavern» hentet de inn riks-

Alle i Stavern kjente Sina, hun bodde i barakke 10, så lenge det var gamle hjem. Solveig Bøvre forteller at Sina hadde særlig omsorg for en liten dame som het Mina, som ikke klarte seg så godt. Sina var omsorgsfull, snill og hun møtte bare vennlighet, ingen plaget henne, hun visste at hun var uvanlig, hun forklarte det med at hun var blitt sparket i hodet av en hest da hun var barn.

antikvaren Stephan Tschudi Madsen som foredragsholder på foreningens årsmøte 4. desember 1975. Han erklærte at «*det vil være nærmest vandalisme å rive bygningen*». I 1976 ble det holdt en auksjon over «diverse innbo og løsøre» fra aldershjemmet, og biblioteket flyttet inn 5. juni 1978. Da hadde både riksantikvaren og aksjonskomiteen for bevaring påvirket planleggingen. Mest mulig av det opprinnelige var bevart; takbjelker, gamle dører og gruer. En av disse ble tatt i bruk som peis. Biblioteket brukte hele første etasje + ett rom i annen. De installerte nye toalett, stengte en inngang mot Johan Ohlsens gate, men gjorde den andre tilgjengelig for rullestolbrukere med et støpt skrått gulv innenfor døren. I annen etasje ble to rom slått sammen og tatt i bruk for førskolen, senere for kurs. Første etasje ble innredet med lettvegger, bokhyller, resepsjon og kontor. Den første bibliotekaren var Lita Nødvedt Evensen, hun hadde omfattende erfaring

og utdanning for denne stillingen. Reidar Brækken var styreleder i flytteperioden fra 1976 til 1980. Et par rom i annen etasje ble utleid som kommunale boliger. Denne ordningen varte i over 30 år. Da ble barakke 10 lagt ut for salg. Da innså Riksantikvaren at alt som var bevart gjennom skiftende tider kunne forsvinne. Det ville som sagt, være nærmest vandalisme. Bygningen ble endelig fredet, Fortidsminneforeningen overtok eierskap. Ny moderne bruk kom i gang, tilpasset bygningens opprinnelige utforming. Det ble moderne leiligheter i annen etasje som leies ut til studenter om vinteren og turister om sommeren. I første etasje har «Stavern og omegns sjømannsforening» sine lokaler. Det er liv i bygningen, og oppgraderinger står for tur; mens barakke 10 fremdeles kan fortelle en særegen lokal historie.

Fredriksvern verft 275 år – Besøk av Hans Majestet Kongens Garde 3. Gardekompani – drill og musikkontingenten

Tekst: Kjell R. Bugge | Foto: Mathias Bergseth/Arne Hustvedt

Presis kl. 1300 søndag 22. juni 2025 gjorde Hans Majestet Kongens Garde (HMKG) 3. Gardekompani sin entré på paradeplassen syd for Kadettbrakkas på Fredriksvern verft med årets Drill – og musikkontingent. Anledningen var Fredriksvern verfts 275-års jubileum.

Foreningen Fredriksvern Verfts Venner (FVV) har i over ett år arbeidet med å få til dette arrangementet, da som en jubileumsgave fra foreningen til verftet.

I +18C, overskyet oppholdsvær og med en svak bris fra sør, marsjerte Drill – og musikkontingenten inn på paradeplassen til tonene av Gardemarsj. Med taburmajoren, løytnant Patrik Solvang og drilltroppsjefen korporal Adrian Linløkken i spissen svingte avdelingen i flott formasjon opp foran den oppsatte gjestetribunen hvor bl.a. fylkesordfører Strømøy og ordfører Løken hadde fått plass sammen med dagens vert, lederen i FVV flaggkommandør (p) Trygve Bruun. Programmessig ba taburmajoren om å få igangsette dagens program, noe som ble kvittert med ordene «Iverksett» fra flaggkommandøren.

Flere tusen tilskuere omkranset paradeplassen, og tilskuerne sto nærmest som «sild i tønner», men det vi fikk se og høre denne dagen var nok verdt litt trengsel. Det er vanskelig å beskrive hvor stolt og grepet man blir når man får oppleve hva befalet i HMKG har klart å lære de over 100 vernepliktige jentene og guttene som er inne til sin militære førstegangstjeneste hva gjelder drill – og musikkferdigheter. Musikkerne spiller uten noteark og det de spiller er uhyre godt koordinert med en fantastisk geværsøksis utført av drillavdelingen. Håndgrepene sitter som støpt. Marsjeringen er taktfast og formasjonsendringene er nesten ubegripelige. Hvor mange dager – og netters – trening og terping som ligger bak et slikt fantastisk program er det nok bare de innvidde som vet. Vi uinnvidde får nøye oss med det faktum at Norge har en av verdens beste militære drill – og musikk avdelinger, om ikke den beste, noe jeg tror alle på paradeplassen på Fredriksvern verft denne søndagen i juni kan skrive under på.

Oppmarsjen var flott, gjennomføringen spektakulær og avslutningen ikke mindre imponerende. Signalet «The Last Post» sammen med syngende gardister ble en minneverdig avslutning på oppvisningen. Flaggkommandør (p) Bruun takket gardistene av ved å overrekke Fredriksvern verfts jubileumsmünt til løytnant Solvang og korporal Linløkken

Det kan vel også passe på slutten av dette innlegget å takke de av FVV's medlemmer som tok et tak slik at vi kunne få gjennomført dette. Et slikt arrangement går ikke av seg selv. Gardistene skal bespises, transport skal koordineres, paradeplassen skal klargjøres, helsehjelp skal være tilgjengelig, informasjon om arrangementet skal sendes ut og inviterte gjester skal tas imot og vises til rette. Så takk til alle gode hjelpere for en flott innsats slik at vi fikk gitt Fredriksvern verft en flott oppmerksomhet i anledning 275-års dagen.

Og sist men ikke minst – takk til værgudene – klokken 1500 kom nemlig regnet.

NASAMS dokumentar - «Sky defenders» - filmopptak på Fredriksvern verft

Tekst og foto: Arne Hustvedt

Den 13. mai 2025 fikk Fredriksvern Verfts Venner besøk av det australske filmteamet SCREENCRAFT, som produserer dokumentaren «Sky Defenders» om NASAMS i Ukraina. Formålet med besøket i Stavern og i Luftvernutstillingen i Kadettbrakka, var å intervju noen av oss som var en del av denne utviklingen, for å dokumentere systemets opprinnelse. Utviklingen av NASAMS kan nemlig spores tilbake til Stavern på tidlig 1980-tallet, der Jan Hovland, daværende sjef for Forsøksavdelingen, regnes som initiativtaker til NASAMS. Prosjektet ble realisert som et samarbeid mellom Luftforsvaret og Kongsberg. NASAMS er i dag blitt en stor suksess, og systemet er solgt til 16 land. Men det er i Ukraina systemet har demonstrert sin effektivitet i strid.

Her er utdrag fra introduksjonen til SCREENCRAFT om dokumentaren:

«I en verden på randen av kaos, der himmelen skjelver av usikkerhet, finnes det et håp – smidd i den norske oppfinnsomhetens smeltedigel. Inn på scenen trer NASAMS – et underverk av moderne ingeniørkunst og nasjonenes skytsengel. Når mørke konfliktskyer samler seg over Ukraina og truer med å sluke landet i ødeleggelsens storm, står NASAMS som en urokkelig vaktpost, klar til å slå tilbake enhver fiende som våger å utfordre dens kraft. I en verden som er oppslukt av kaos, står NASAMS som et fyrtårn av håp, et vitnesbyrd om menneskelig oppfinnsomhet og en skytsengel som vokter over Ukrainas himmel»

Dokumentaren har premiere på høsten og vil blant annet legges ut på Netflix. For de som ønsker å vite mer om dette systemet og historien bak det, så besøk oss gjerne i Luftforsvarsutstillingen i Kadettbrakka. Den er åpen på onsdager, lørdager og søndager i hele sommer og i høstferien og påsken.

8. mai 2025 – 80 år etter frigjøringen i 1945 - markering på Fredriksvern verft og i Stavern

Tekst: Kjell R. Bugge | Foto: Mathias Bergseth

Foreningen Fredriksvern Verfts Venner (FVV) har sammen med Luftmilitært Samfund avdeling Vestfold (LMS-V), Det nasjonale aldershjem for sjøfolk (DNAS) samt Stavern og Omegn Sjømansforening tradisjon for å ivareta de tre minnesmerkene som årlig bekranses i Stavern på frigjørings – og veterandagen 8. mai. I tillegg arrangeres det en minikonsert med musikere fra Marinemusikken i lokalene til DNAS i Johan Ohlsens gate i Stavern.

8. mai i år ble viet spesiell oppmerksomhet. Dette skyltes ikke bare at det er 80 år siden den 2. verdenskrig og derved den tyske okkupasjonen av Norge tok slutt, men også det faktum at igjen er det krig på det europeiske kontinentet og at sikkerhetssituasjonen også i vårt land er til dels anspent. Bekransingsseremoniene fikk derved en ekstra dimensjon.

I et nydelig vårvær startet det hele ved Fredriksvern kirke kl.1200. Her er minnesmerket over de 13 sjøfolkene fra Stavern og Brunlanes som falt under krigen. Det var Larviks ordfører, Birgitte Gulla Løken, som sammen med oberstløytnant (p) Dag Helge Tvedt sto for minneordene og bekransingen. Stavern og Agnes musikkorps bidro med «Den norske sjømann» og «Ja vi elsker». En ekstra spiss på årets arrangement ved kirken var at det var svært mange skoleelever til stede, både fra Stavern barneskole, Brunla ungdomsskole og Thor Heyerdal videregående skole – kanskje noe å bygge videre på i de kommende 8. mai arrangementene? Det kan fort bli en tradisjon som mange kan ha glede og nytte av.

Norges første og største nasjonale minnesmerke er Sjømennenes minnehall som også befinner seg i Stavern. Her er navnene til de mer enn 3500 norske sjøfolk som mistet sine liv under 1. og 2. verdenskrig inngravert i kobberplater. Også her var det svært mange til stede og de fikk høre musikk fra Marinemusikken. I år var det administrerende direktør i Norges rederiforbund, Knut Arild Hareide, som holdt minnetalen og foresto bekransingen.

Luftvernregimentets minnestein sto så på programmet. Denne ligger flott plassert ved hovedporten til Fredriksvern verft like ovenfor Kommandantboligen. Generalmajor (p) Espen Amundsen holdt talen og foretok selve bekransingen. I sin tale ble de omkomne hedret, og han kom også inn på den alvorlige situasjonen som Europa, og derved også Norge, står ovenfor. Musiker fra marinemusikken bidro også ved arrangementet inne på verftet.

Alle tre arrangementene var godt besøkte. Blant andre deltok mer enn 70 elever fra Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik sammen med elever fra barneskolen i Stavern og 6 spesielt inviterte elever fra 10. klasse ved Brunla ungdomsskolen. FVV har nå innarbeidet en tradisjon at 6 elever fra 10. klasse på Brunla ungdomsskole inviteres spesielt til å delta på 8. mai arrangementene i Stavern. Så også i år. 5 jenter i flotte bunader og en gutt representerte skolen på en flott måte.

Grunnet 80-års markeringen hadde FVV, LMS-V, DNAS og Stavern sjømannforening gått sammen om et lunsj-arrangement som fant sted i Kommandantboligen like etter den siste bekransingen. 28 gjester var invitert. Lederen i DNAS, Hans Hønsvall, ønsket gjestene velkommen. General Amundsen utbragte skålen for Kong Harald, og major (p) Knut E. Jørgensen fra NVIO Vestfold utbragte skålen for «Våre kammerater». Det ble taler av direktør Hareide og flaggkommandør (p) Trygve Bruun som er leder i FVV. I det hele tatt var det flotte markeringer av vår Frihets – og veterandag i «Norges smilehull» på 8. mai i 2025

*Administrerende
direktør i Norges
rederiforbund,
Knut Arild
Hareide, taler og
legger ned krans i
Sjømennenes
minnehall.*

*Generalmajor
Amundsen avgir
honnør ved minne-
steinen over Luft-
vernregimentets
falne. Oberstløy-
nant Erling Hal-
vorsen holder
splittflagget høyt
mens oberstløy-
nant Dag Tvedt
senker Luftfors-
varsflagget. Menig
Henrik Åsaune
spiller signalet
«Bønn».*

*Våre gjester fra
Brunla ungdoms-
skole:
Rådgiver Therese
Halvorsen, Lea
Andersson Peder-
sen, Kalena Tholf-
sen, Aurora Skiffell,
Aleksandra Østby,
Lilli Wild og Henrik
Pedersen.*

Portrettet

Daniel Wilhelm Sandanger

Tekst: Erling Halvorsen | Foto: FVVs fotoarkiv

Daniel Wilhelm Sandanger ble født 31. oktober i 1926 i Gjerdsvika, en bygd på vestsiden av Gurskøy i Sande kommune på Sunnmøre og var 13 år da 2. verdenskrig brøt ut.

Etter krigen utdannet han seg til politikonstabel og tjenestegjorde som dette i ett år før han gikk landbruksskole og deretter befalsskolen for Hærens artilleri, luftvernlinjen i 1947.

Etter endt befalsutdanning ble han beskikket til vernepliktig sersjant 1. september 1948.

Ungdomstiden

Daniel Sandanger hadde lyst til å starte på en akademisk utdanning, men det var ikke lett da det var få realskoler på Mørkekysten den gang, og nærmeste lå for langt borte. Under krigen gikk han derfor i sveiser lære (avløser i jordbruket) ved Gjermundnes i Romsdalen før han fikk jobb på en gård på Sunnmøre. Dette for å unngå å bli kalt inn til tjeneste i Quislinghæren. De som jobbet i fiske eller landbruk unnslopp den tjenesten. Krigen tok slutt og han fikk muligheten til å fortsette sin utdanning og da innenfor militæret.

37 år i Forsvarets tjeneste

Han startet som elev ved Befalsskolen for Hærens Artilleri i 1947 og ble instruktør ved samme skole de påfølgende årene. Her vekslet han mellom å være instruktør og troppssjef inntil han i oktober 1951 kom til Stavern som instruktør på Befalsskolen for Luftvernartilleriet (BSLVA). Da var han allerede yrkestilsatt, noe han ble i september 1951. Med utdanning innen luftvern var det naturlig at han kom til Stavern i denne tiden. Som mange kjenner til var Stavern utpekt som utdanningssted for oppbyggingen av luftvernet etter 2. verdenskrig. En storstilt satsning på luftvern også på den tiden. Her jobbet han som instruktør og troppssjef inntil han ble elev ved Luftforsvarets befals- og administrasjonsskole, LBAS offisers linjen fra august 1960 til slutten av mai i 1961. Før elevtiden på offisersskolen hadde han gjennomført realskoleeksamen ettårig språklinje, noe som han hadde håpet å gjennomføre før han begynte sin militære karriere. Etter offisersutdanningen ble han instruktør ved Luftforsvarets befals- og administrasjonsskole sersjantlinjen (LBAS/S), frem til han høsten 1965 ble liaisonoffiser ved

Sandanger som instruktør før dataverden har overtatt. Da gjaldt det tavle med kritt og svamp som hjelpemidler i formidlingen av kunnskap, samt noe billedoverføring ved bruk av overhead og balloptikon

Luftvernheimevernet på Rygge Flystasjon. Fra 1966 og til 1971 tjenestegjorde han ved Luftforsvarets Overkommando og Forsyningskommandoen i forskjellige stillinger før han igjen vendte tilbake til Stavern og ble hovedinstruktør ved skolesentret frem til i 1975.

Da fristet tjeneste i FN og han tok med familien (kone og sønn) og dro til Beirut i Libanon som FN observatør. Reisen til Libanon gikk med egen bil, først til Kiel deretter gjennom Jugoslavia, Tyrkiastredet og til Ankara før han til slutt kom frem til Beirut. Her tjenestegjorde han som observatør på grensen mellom Libanon og Israel det første halvåret, før det ble observatørtjeneste i Sinai ørkenen. Familien bodde i Beirut den

første tiden, men grunnet uroligheter der ble de flyttet til Israel. Som han sa i et intervju med Østlands-Posten at han var jo utdannet kriger så han måtte se om han fungerte i et slikt scenario. Han mente selv at han ikke hadde hatt traumer av denne tjenesten i ettertid. I august 1976 vendte familien og han selv tilbake til Stavern og Sandanger begynte som hovedinstruktør før han ble midlertidig sjef for Luftforsvarets Offisersskole (LOSK) i 77-78. Fra høsten 1978 til 1981 tjenestegjorde han ved LOSK som hovedinstruktør, med majors grad, før han ble sjef for administrasjonsavdelingen ved skolesentret.

Aktiv i idrett og samfunnsliv

Daniel Sandanger var også aktiv innen idrett. Han deltok bl.a. flere år i Vindfjelløpet og i ulike militære feltløp. At idrett var en kjær aktivitet skyltes muligens at han så tidlig som i 1953 ble valgt til formann for Luftvernartelleriskolens idrettslag. Laget deltok i friidrettskonkurranser i Østlandsområdet hvor deltakerne fra Stavern oppnådde hederlige resultater. Dette var forløperen for det som senere ble bedriftsidrettslaget ved skolesentret. Han var også en meget habil pistolskytter og satt i flere år i styret for Fredriksvern pistolklubb.

Han engasjerte seg også på andre områder. I 1957 tok han på seg lederansvaret for styret i Stavern borettslag, som ble en underavdeling av Larvik boligbyggelag (LABO). Ansvarer innbefattet fordeling av borett til 9 boenheter bygget på Auserødområdet samt administrere forvaltningen av disse.

Daniel Sandanger forble i Forsvaret i hele sitt yrkesliv og ble etter hvert et kjent ansikt både i «Leiren» og i Stavern/Larvikdistriktet. 1. oktober 1984 gikk han av med pensjon med grad som major etter 37 års tjeneste i Forsvaret, 58 år gammel. Han ble en aktiv deltaker i samfunnslivet i mange år etter at pensjonstilværelsen inntrådte.

Sandanger deltok i mange idrettskonkurranser – her mottar han premie for sin plassering i et feltløp av generalinspektøren for Luftforsvaret, Ingar Tore Narvhus.

Pensjonisttilværelsen

Daniel Sandanger var ikke ferdig med å engasjere seg i undervisning og han ble derfor aktiv i friundervisningen i Larvik som var organisert under Folkeuniversitetet. I 1986 startet han som seksjonsleder i friundervisningen med hovedvekt på opplæring i verneombudsordningen i arbeidslivet. Her ble han også leder i flere år etter at Tor Buaas takket av i 1994. At friundervisning var og er en gylden mulighet til å skaffe seg kunnskap tydet budsjettet som var på 6 millioner kroner dette året.

Han engasjerte seg også i eldresaken ved at han ble medlem av det nye eldrerådet som ble opprettet med lovendringen for kommuneforvaltningen. Han ble formann eller leder som det nå heter fra 1996 og til år 2000. Under hans periode som leder ble omsorgsboligene i Hospitalsgata i Larvik oppført. Her ble det hele 74 boliger av ulike størrelser. Han var også engasjert i prosessen med byggingen av Buktasenteret i Stavern og var leder for den brukerstyrte organiseringen i 1999. Hans engasjement for eldreomsorgen i kommunen var enestående og han uttalte stor bekymring da det ble en omorganisering i en avdeling på Furuheim som berørte de med demens utfordringer.

I sine eldre år var det fritidsfiske som fikk større oppmerksomhet. Det ble makrellfiske, krabbe og hummerfiske med bruk av Tromøysjarken, som han hadde hatt i mange år. I et intervju med Østlands-Posten kunne han fortelle at ved feiringen av 80 års dagen ville det bli servert selvfangnet hummer, 60 stk. til et utvidet hummerlag, blant venner og familie og selvsagt på Buktasenteret. Daniel døde i 2017, 91 år gammel.

Kilder: FVV's arkiv, Østlands-Posten

En trist – og en rørende historie

Tekst: Per Inge Olsen | Foto: FVVs fotoarkiv

En dramatisk brannulykke fant sted på Rakke skytefelt ved 12-tiden 22. januar 1954. Et 16-mannstelt ble antent av en petroleumsovn som falt ned. I teltet befant seg for øyeblikket soldaten Gunnar Løvås fra Nesodden som hadde lagt seg til å sove etter vaktavløsningen kl. 12. Noen kamerater som sto i nærheten fikk snart øye på røyken som sivet ut gjennom teltåpningen, og løp til for å komme den innestengte til unnsetning. En av dem skar et hull i teltduken på det stedet man antok at Løvås lå og sov. I åpningen fikk de se kameraten omgitt av røyk og flammer. Han virket svært forstumlet og hadde tydeligvis vansker med å puste i den tykke røyken. Men i stedet for å søke ut gjennom hullet som var skåret forsøkte Løvås å komme seg fram til den vanlige teltåpningen. Han var ikke kommet lenger enn midtveis i teltet da han plutselig snublet og havnet i ildmørken ved siden av petroleumsovnen. Et par kamerater forsøkte å trekke han ut, men da flammene grep stadig mer om seg måtte de gi slipp på Løvås for å redde sitt eget liv. Kort tid etter falt teltet ned over ham. Det var bare med de største vanskeligheter man klarte å få reddet han ut av flammene. Med store brannskader ble Løvås sendt til Tønsberg sykehus og etter noen dager videre til Rikshospitalet hvor han døde 22. juni etter fem måneders smertefullt sykeleie.

Bak denne alvorlige hendelsen ligger det en usedvanlig solskinnshistorie. 3 unge sanitets-soldater påtok seg vakt hold over pasienten under sykehusoppholdet. De satt hos ham i 3 måneder døgnet rundt. De passet og stelte ham og hadde ikke en eneste fridag hele denne tiden. Påske, pinse og 17 mai da alle andre hadde fri, satt de hos sin jevnaldrende pasient, leste for ham og hjalp han på alle måter. Han var selv helt hjelpeløs. De tre var Bjørn Ottosen, Oslo, Eivind Haga, Stavanger og Arne Guttormsen, Arendal. De tjenestegjorde i Sanitetskompaniet i Brig. N som på denne tiden lå på Evjemoen. Så ble de sendt til Oslo på kurs og skulle gjøre sykehustjeneste etterpå. Det er en psykisk påkjenning i så lang tid å være

Oppstilling på Rakke vest – 16-mannstelt sees til venstre i bakgrunnen.

bundet til en pasient, så avmek-tig og med så store smerter. For Gunnar Løvås betydde det mye at han hadde rundt seg ikke bare dyktige pleiere, men også forståelsesfulle og oppofrende kamerater. Ja, de ble venner og kamerater i den tiden og det var et hardt slag for dem da Gunnar allikevel døde. – *Han var en snill pasient og når han nå er død savner vi ham som en god venn, sa de tre. Vi er glade for at vi fikk hjelpe ham og for at vi kunne være noe for ham i den tiden han lå og kjempet med døden. De tre månedene har gitt oss uhyre mye menneskelig verdi.*

Den siste kommandant i Marinetiden avvikler sitt bo i Kommandantboligen

Tekst: Per Inge Olsen | Foto: FVVs fotoarkiv

Kommandørkaptein og baron Finn Frederik Wilhelm Wedel Jarlsberg var kommandant ved Fredriksvern verft fra 1873 til 1896 med unntak av årene 1881-1883. Disse årene var Wedel Jarlsberg tilknyttet Statsrådsavdelingen i Stockholm som referent for Marinen. I den perioden fungerte kommandørkaptein Diderik Brochmann Burchardt. Tittelen som baron fikk han beholde hele livet da han var født i 1815 og adelsloven hvor adelen ble avviklet, ble vedtatt i 1821. Marinens virksomhet ved Fredriksvern verft ble besluttet avviklet sommeren 1896 og Wedel Jarlsberg ble innvilget avskjed i nåde. Det var ingen jobb for han lenger i Fredriksvern og så var han jo blitt 81 år gammel – kanskje på tide å gi seg. Han hadde bestemt seg for å flytte til København, men først måtte han rydde opp i sitt bo i Kommandantboligen og det var ikke så rent lite etter alle disse årene.

Torsdag 25. juni 1896 ble det avholdt frivillig auksjon på verftet over hans innbo og gårdsred-

skaper. Som en vil se var det mye kommandanten selv måtte holde seg med og som ikke var statens eiendom.

Auksjon 25. juni 1896 kl. 1430

Redskaper:

1 kalesjevogn, 1 trille, 1 gig, 1 karjol, 1 bredsled, 1 spisslede, 1 sluffe, 4 langsleder, 3 kassekjerrer og høvvogner, vognsæler og arbeidssæler, herre- og damesadler grimer, bisler, tømmer, 2 jernploger, hyppeplog, potetrenske, rulleharve, rivharve, trommel, slåmaskin med tilbehør, potetharper, sold, hakkelsesmaskin, river av jern og tre, grev, høygaffer, spader issag og ishakker, 2 kjelker, 6 metalkanoner mm.

Husdyr:

Senere under auksjonen, kl. 6 om ettermiddagen ble det oppropt:

3 stk. 10-12 år gamle hester, 2 rasekalver 5-11 måneder gamle samt 20 høns.

Innbo:

Sofaer, bord, stoler, speil, gamle skap, lysekroner, kandelabre, senger, sengeklær, glasstøy samt kjøkkenredskaper

Annet:

Høy, løst og i baller, halm og hakkelse, gulrøtter, erter, høsting av potet og erteåker samt høsting av alt i verftshagen.

Selvfølgelig var det også en del utstyr og personlige eiendeler som han ønsket å flytte med seg. Forvalter J.M. Johansen, som nå hadde det administrative ansvaret på verftet beordret 6 mann til å pakke alt og 1. juli ble flyttelasset kjørt til Larvik av 2 mann. De fikk selvfølgelig lønn for jobben. Ikke alle i lokalsamfunnet likte at statens midler ble benyttet til flyttingen noe et leserinnlegg i Østlands-Posten 23. juli konkluderte med: «*Et spørsmål til rette vedkommende. Kan slik handling gå upåaktet hen?*»

Blant mange innbyggere i Fredriksvern var Wedel Jarlsberg en kontroversiell person, noe ovenstående nok gjenspeiler. Med 69 år i Marinens tjeneste, fra kadett 12 år gammel i 1827 til avskjed i 1896, var det kanskje ikke så urimelig at staten bidro med disse utgiftene. Avreisen til København fant sted torsdag 2. juli om kvelden. Som avskjedsgave til Fredriksvern kommune ga han et utsiktshus med tilbehør som sto på Mølleberget. Han fikk en årlig pensjon på kr 2000.-. Etter en tids sykdom døde han i København 15. mai 1901.

Nytt vann og avløpssystem på verftet

Tekst og foto: Per Inge Olsen

Det har i lengere tid pågått et arbeid med å skifte ut gamle vann og avløpsrør på hele Fredriksvern verft. Besøkende på verftet har stadig møtt på maskiner og sperringer ifm. arbeidene. Når alt er skiftet ut får man en ny vannforsyning og får separert overvann og spillvann. I tillegg blir brannsikkerheten bedre gjennom flere brannkummer og bedre trykk. Arbeidet som startet opp i august i fjor forventes å være avsluttet senhøstes 2025. Entreprenør er firmaet Kåre Mortensen A/S og prosjektet er beregnet å koste flere 10-talls millioner kroner.

En historisk sukkerkavring

Citadellet er et historisk anlegg som er godt kjent av lokalbefolkningen og mange tilreisende.

Kanskje så Anker Brestrup en mulighet for at denne sukkerkavringen ville bli en publikumsfavoritt med salgspotensial langt ut over Stavern ved å ta i bruk navnet på dette stolte festningsverket.

Ikke vet vi - og vi har heller ingen informasjon om når produktet var i salg. Kanskje noen av våre lesere kan gi oss svaret og kanskje noen også har spist denne «historiske» sukkerkavringen.

Returadresse:
Fredriksvern Verfts Venner
Postboks 161, 3291 Stavern

